

**SAMMANFATTNING AV
PARTIPROGRAM ANTAGET AV VÄNSTERPARTIETS 35:E KONGRESS 19-22
FEBRUARI 2004
Reviderat av Vänsterpartiets 37:e kongress 6-8 juni 2008**

Ett socialistiskt och feministiskt parti

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vi är en del av arbetarrörelsen och kvinnorörelsen, internationellt och i Sverige. Partiets politik och verksamhet bestäms av vårt mål: att förverkliga ett samhälle fritt från varje form av förtryck, ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet, solidaritet och ekologisk hållbarhet.

Vänsterpartiet tillhör den socialistiska och feministiska tanketradition som bygger på övertygelsen om alla människors lika värde och förmåga att skapa, upprätthålla och förändra sina livsvillkor och forma sin framtid i samverkan med varandra. Vårt ekologiska förhållningssätt grundas på en insikt om att hållbar ekologisk utveckling och hållbar mänsklig utveckling hör ihop.

Två perspektiv – en verklighet

Klassamhället

Vi lever i ett kapitalistiskt klassamhälle. Klassuppdelningen bygger på människors olika förhållande till produktionen av varor och tjänster. Den stora majoriteten kvinnor och män tjänar sitt uppehälle genom att lönearbета. De äger inte så mycket kapital att det ger någon makt, de har ingen beslutanderätt över produktionen och kontrollerar inte andras arbete. De utgör arbetarklassen. Mot dem står borgarklassen. Det är den minoritet som äger och kontrollerar kapital i en sådan utsträckning att det ger en avgörande makt i samhället.

Mellan kapitalismens båda huvudklasser finns det grupper med motsägelsefulla erfarenheter av klassamhället. Lönearbetare både inom offentlig och privat sektor pressas att sälja sin arbetskraft som egenföretagare, och tjänstemän får en situation som alltmer liknar arbetarklassens. Dessa mellanskikt har ett långsiktigt intresse av att alliera sig med arbetarklassen för att bryta storfinansens makt.

Klassamhället är inte statiskt och klasserna inte homogena. De förändras med den ekonomiska utvecklingen, men det upphäver inte konflikten mellan arbete och kapital. Den vilar på i grunden oförenliga intressen. Arbetarklassen har därför ett intresse av solidaritet och enhet.

Patriarkatet

Vårt samhälle bärs upp av ännu en maktordning, patriarkatet, där kvinnor systematiskt underordnas män. Det ger männen fördelar gentemot kvinnorna och befäster deras samhörighet som män. Patriarkatet är ingen biprodukt av kapitalismen utan en självständig maktfaktor i samhället som bygger på mäns kontroll av kvinnors arbete och sexualitet. Att kvinnor föder barn och ansvarar för merparten av det obetalda arbetet i hem och familj leder till en könsuppdelad arbetsmarknad. Detta påverkar kvinnors villkor livet ut. Det tar sig uttryck i kvinnors påtvingade deltidsarbete, lägre löner, otrygga anställningsförhållanden, sämre arbetsmiljö, mindre makt över arbetet och lägre pensioner.

Ett yttersta uttryck för patriarkal maktutövning är det sexualiserade våldet, dvs. mäns våld mot kvinnor, som fysisk och psykisk misshandel, våldtäkt och andra sexuella övergrepp och trakasserier, prostitution och sexslavhandel. Det drabbar alla kvinnor genom att skapa ett

samhällsklimat där kvinnor är rädda. Signalen till kvinnorna är att de saknar rätt till sin kropp och sin sexualitet.

Feminismen ger argument och redskap för den särskilda kvinnokamp som måste föras för att bryta patriarkatets makt.

Ett grundläggande ekologiskt förhållningssätt

Vår planet har begränsade naturresurser. Det sätter ramar för vårt handlande. Kampen mot exploatering och utarmning av naturresurserna handlar om solidaritet och rättvisa. Därför är den också en kamp mot klassamhället och patriarkatet.

Genom att värna naturen och de ekologiska kretsloppen kan människorna underhålla och utveckla sina livsbetingelser. Vi har alla ett ansvar för att mänsklig verksamhet inte leder till utrotning av arter. Den biologiska mångfalden är ovärderlig för allt liv på jorden.

Klimatförändringarna kan ge oöverblickbara följder om vi inte hejdar dem.

En omvälvande förändring i vårt förhållningssätt till naturen kräver en genomgripande omvandling av det sociala och ekonomiska livet. Den ekonomiska tillväxten måste underställas en utveckling som är ekologiskt hållbar, vilket inte kan ske i en kapitalistisk ekonomi. Frågan om tillväxt handlar om vad samhället ska använda den till och på vilket sätt den skapas. I kombination med effektiviseringar, ny teknik och begränsade naturresursuttag kan tillväxt möjliggöra en omställning till ett ekologiskt hållbart samhälle och en mer rättvis fördelning av jordens resurser. Men då måste de som förbrukar mest också ställa om mest. Det är inom ramarna för ett rättvist miljöutrymme som jordens resurser måste fördelas.

En orättfärdig värld

Vi lever i en orättvis, ohållbar och orimlig värld. I enlighet med det kapitalistiska systemets logik vidgas klyftorna både inom och mellan länder.

Naturresurser plundras och miljön förstörs. Krig och förtryck medför ofattbara lidanden.

Kapitalismen har alltid varit gränsöverskridande. Dagens pågående internationalisering innebär så tillvida inget nytt. Samtidigt blir vissa nya drag allt tydligare. Kapitalmarknader, kreditvolymerna och alltmer spekulativa verksamheter har ökat enormt. De finansiella kriserna tenderar att bli djupare och mer spridda. Privatisering av offentliga funktioner skärper fattigdom och social obalans. USA och EU söker med en nykolonial politik och hot om repressalier motarbeta utvecklingsländernas strävan att skapa ekonomisk och politisk självständighet.

Arbetarrörelsen i industriländerna genomdrev under perioden 1950-80 viktiga reformer av de sociala trygghets- och välfärdssystemen. Under den följande perioden har kapitalet ideologiskt och politiskt återerövrat den politiska dagordningen. Reformerna har urholkats i och med att maktförhållandet arbete-kapital förskjutits. Arbetarpartierna i väst har accepterat delar av den nyliberala agendan och dess ekonomiska politik.

Nyliberal och nykolonial politik har ökat fattigdom, hunger och exploatering av resurser i världen. Kvinnorna är de stora förlorarna i denna process. De utför två tredje delar av arbetet i världen men får en tiondel av inkomsterna och äger bara en hundradel av världens samlade tillgångar. Avreglering och privatisering drabbar i särskilt hög grad kvinnor och barn genom att skada lokala näringar, skolor och hälsovård. I krisens spår växer religiöst-reaktionära strömningar som hotar kvinnors grundläggande mänskliga rättigheter.

Kapitalismens profitjakt hotar det ekologiska systemet och förhindrar en rättvis fördelning av och ansvarig hushållning med jordens resurser.

USA och EU åsidosätter folkrätten. De har trängt FN:s fredsroll åt sidan och gjort dess sidoorgan till bastioner för nyliberal politik. USA och NATO tar sig rätt att ingripa militärt utan FN:s godkännande.

Över hela världen växer dock motståndet, protesterna och rörelserna för global rättvisa. I ett ökat antal länder har politiska krafter fått inflytande och utvecklar motstånd mot den rådande världsordningen. Det folkliga motståndet mot rovdrift på natur och människor växer. Det är vänsterns stora utmaning att samla och organisera alla de människor som är övertygade om att en rättvis värld är möjlig.

Grunder för en vänsterpolitik

Allas lika värde

Makten till folket

Internationell samverkan

Hållbar utveckling

Välfärd för alla

Makt över arbetet

Gemensamt ägande och demokrati

Allas lika värde

Mänskliga rättigheter och folkrätt

Respekten för de mänskliga rättigheterna, såsom de slås fast i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i FN:s övriga deklarationer och konventioner, ska vara grundläggande för all politik. Ingen regim kan i längden ignorera dem, och där de inte praktiseras kan de bara erövrats och garanteras genom organiserade sociala rörelserns kamp för frigörelse och rättvisa.

Folkrätten, den internationella rättsliga praxis som reglerar förhållandet mellan stater, måste försvaras och fördjupas. När så behövs måste folkrätten och FN-stadgan kunna hävdas gentemot säkerhetsrådet för att stärka FN:s ställning. Alla beslut om militärt våld som en sista utväg för att skydda freden och de mänskliga rättigheterna måste fattas av FN.

Vi är motståndare till att FN utnyttjas till försvar av de kapitalistiska staternas intressen och för att legitimera anfällsrig.

Kamp mot rasismen

Rasistiska strukturer har gett klassamhället en etnisk skiktning. Det yttrar sig i en ojämlik fördelning av makt, inflytande och materiell levnadsstandard mellan etniskt segregerade bostadsområden. Det gäller även den skiftande tillgången till och villkoren för välfärdstjänster, utbildning och service.

Det finns en stark koppling mellan utländsk bakgrund och osäkra anställningsformer, lågavlönade, monotona och hälsofarliga yrken och riskfyllt egenföretagande. En sådan "etnifierad" arbetsmarknad underlättar för kapitalet att sätta tryck på alla arbetstagare.

Rasism av idag har sin grund i den tid då kolonialism och imperialism skulle rättfärdigas.

Dagens aggressiva nyimperialism – "kriget mot terrorismen" – återskapar på ett handfast sätt ett rasistiskt tänkande. Rasismen ensam är vare sig orsak till eller verkan av nykolonisering och imperialistiska krig, men den ger legitimitet åt imperialistiska ingripanden.

Sociala orättvisor och växande klyftor i samhället fungerar som drivhus för främlingsfientlighet och rasism. Därför är en politik som minskar klassklyftorna en bärande

del i Vänsterpartiets antirasistiska strategi. Särskilt viktigt är det att motverka etnisk diskriminering och underordning på arbetsmarknaden.

En verksam antirasistisk politik utmanar rådande maktförhållanden och fordrar en omfördelning av samhällets resurser. Men människors värderingar påverkas också av utrikespolitik och asylpolitik. Därför är arbetet för en human flyktingpolitik och den antiimperialistiska kampen en kamp också mot rasismen.

Nationella minoriteter

Genom internationella avtal har Sverige förbundit sig att skydda och stärka samers, tornedalingars, sverigefinnars, romers och judars rättigheter till identitet, språk, kulturarv och religion. Särskilt eftersatta områden är utbildning i, på och om de nationella minoritetsspråken och de nationella minoriteternas kultur och kulturarv, möjligheten att använda det egna språket i kontakt med myndigheter och att få vård och omsorg av personal som talar det egna modersmålet. Ett demokratikrav är att alla som tillhör en nationell minoritet ska kunna medverka i beslut och ta tillvara sina intressen inom samtliga samhällsområden.

Sexuellt likaberättigande

Alla människor har rätt till sin sexualitet, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet. Ingen diskriminering eller särbehandling av homosexuella, bisexuella eller transpersoner (HBT) kan accepteras i ett demokratiskt samhälle. Det innebär till exempel att äktenskapslagstiftning, arvsrätt och familjerätt behandlar alla lika. Inom utbildning, vård, näringsliv och rättsväsende måste kunskaperna i HBT-frågor öka. Också i HBT-rörelsen återspeglas patriarkala strukturer där kvinnor underordnas. Lesbiskas situation måste uppmärksammas mer.

Makten till folket

Den politiska demokratin – ofullgången men ovärderlig

Demokrati byggs i ett historiskt givet politiskt, socialt och ekonomiskt sammanhang. Bristen på ekonomisk demokrati under kapitalismen innebär inskränkningar i den politiska demokratin.

Demokratins värde består i att det är medborgarna själva som är samhällets högsta beslutande instans. Denna folksuveränitet, utövad genom den fritt valda folkförsamlingen, parlamentet, har historiskt formats i och genom nationalstaten. Ett försvar av demokratin kräver i dag också ett försvar av den nationella självbestämmanderätten. Det är inte detsamma som nationalism och isolering.

En demokratisk författning

Folkets politiska makt utövas av riksdagen, tillsatt genom allmänna, fria och rättvisa val där mandaten fördelas proportionellt mellan partier. Regeringen är ansvarig inför riksdagen. Några av den politiska demokratins viktigaste byggstenar är föreningsfriheten, yttrande- och tryckfriheten, offentlighetsprincipen och meddelarfriheten.

Alla människors lika värde innebär att diskriminering på grund av kön, funktionshinder, sexuell läggning eller könsidentitet, ålder, hudfärg, kulturell eller etnisk bakgrund, religion etc., aldrig kan tolereras. Men det räcker inte att diskriminering är åtalbar. Samhället måste också aktivt motverka den vardagliga och ofta omedvetna diskriminering som så många människor utsätts för.

Utan ett väl fungerande rättsväsende undergrävs demokratin och den starkares rätt blir lag. Domstolarna ska vara självständiga och stå fria från politisk maktutövning. Genom

medborgerlig insyn, rättshjälp, offentlig debatt och granskning av rättstillämpningen garanteras allas likhet inför lagen.

Grundlagarna ska värna demokratin och människors rättigheter medan författningen i övrigt ska vara politiskt neutral. Ändringar beslutas av riksdagen men underställs folkets prövning i allmänna val eller i en särskild folkomröstning. Monarkin ersätts med en republikansk författning där statschefen tillsätts i demokratisk ordning. Religionsfriheten garanteras. Staten ska vara religiöst neutral och alla kvarvarande band mellan staten och Svenska kyrkan ska upplösas.

Kommunal och regional självstyrelse

Politiska beslut måste fattas på olika nivåer beroende på vilka problem som ska lösas. Det ligger ett värde i att beslut fattas så nära medborgarna som möjligt, men en allt för långtgående decentralisering av den politiska makten undergräver möjligheterna att föra en sammanhållen politik för rättvisa och jämlikhet.

Den kommunala självstyrelsen är en viktig del av den svenska demokratin. Den förutsätter att kommuner och landsting har en omfattande beslutskompetens och egen beskattningsrätt, att inkomster och kostnader fördelas solidariskt över landet, och att det finns ett nationellt omfördelningssystem som garanterar alla samma välfärd.

Den representativa demokratin kan kompletteras med anställdas, boendes och brukares frivilliga självförvaltning. Engagemang och lokal aktivitet ska uppmuntras men får inte utnyttjas för att maskera nedskärningar eller för att undfly politiskt ansvar.

Erövra, försvara och utveckla demokratin

Beslut som fattas i parlamentariska församlingar är beroende av styrkeförhållandena i samhället i övrigt och av internationella maktförhållanden. Transnationella koncerner och stora valutaspekulanter kan sätta press på regeringar och länder. Internationella organ som Världshandelsorganisationen (WTO), Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har i stor utsträckning blivit verktyg för det internationella kapitalet och utnyttjat fattiga länders skuldsättning för att tvinga fram en politik i kapitalets intresse, samtidigt som verksamheten har en negativ miljöpåverkan både lokalt och globalt.

Vänsterpartiet kämpar för att förändra det vi uppfattar som felaktiga beslut den parlamentariska vägen. Men demokrati är inte bara lagar och regler. Civil olydnad är en yttersta möjlighet för människor som saknar makt att på andra sätt försvara folkligt förankrade värden som mänskliga rättigheter och naturresurser. Civil olydnad grundar sig på principen om icke-våld och öppenhet.

Kampen för demokrati kan inte skiljas från kampen mot orättvisor och ojämlikhet. Tron på politikens möjligheter måste återupprättas. Demokrati är mer än allmän rösträtt och formella friheter – den måste göras till folkets makt över samhället.

Internationell samverkan

Ekonomisk och politisk internationalisering

Internationell samverkan ska grundas på respekt för mänskliga rättigheter och demokratins ideal, inte kapitalets intresse av avreglering och nya marknader. Många av världens problem är gränsöverskridande: miljöförstöring, vapenhandel, växande sociala klyftor och utplundringen av världens fattiga, människosmuggling, sex- och narkotikahandel. De kan inte lösas utan internationellt samarbete och överenskommelser mellan stater.

Den internationella samverkan kan bara bli långsiktig och effektiv om den utövas i former som stärker demokratin i stället för att urholka den. Istället för överstatliga organ som kränker de nationella folkvalda parlamentens suveränitet ska de former för internationell samverkan

som redan finns – bi- och multilaterala avtal, internationella konventioner, -frivillig samordning av nationell lagstiftning med mera – utvecklas i riktning mot ökad öppenhet och en aktivare medverkan av de nationella parlamenten.

FN är den enda världsomspännande organisation som kan utveckla ett alternativ till den internationella ordning där militär och ekonomisk styrka är avgörande. Men för att en ny, internationell rättsordning, grundad på hållbar utveckling, solidarisk fördelning av jordens resurser, rättvis handel, demokrati och mänskliga rättigheter, ska kunna förverkligas måste FN demokratiseras och stormakternas dominerande ställning brytas. FN:s generalförsamling måste stärkas på bekostnad av säkerhetsrådet.

Europeiska unionen – kapitalets union

EU uppfyller inte minimikraven på en demokrati. Lagstiftningsmakt har förts från de nationella parlamenten till Ministerrådet, där medlemsländernas ministrar enbart representerar EU och lagförslagen utarbetas av tjänstemännen i Kommissionen. Lagarnas tillämpning övervakas av domstolen i Luxemburg, som i praktiken också är med och formar politikens innehåll. Mellanstatliga överenskommelser mellan likaberättigade parter ersätts allt mer av överstatliga majoritetsbeslut. Europaparlamentets demokratiska legitimitet är svag. I denna beslutsstruktur har folken mycket små möjligheter att utkräva ansvar av makthavarna. Vänsterpartiet motsatte sig Sveriges medlemskap i EU. Skälen för vårt ställningstagande är fortfarande giltiga. Vi respekterar resultatet i folkomröstningen, men har inte skäl att ändra vår principiella ståndpunkt.

Vår EU-kritiska position gör det än viktigare att verka för en vänsterpolitik och för EU:s demokratisering i de fora där unionens politik bestäms. Det gör vi i samarbete med andra radikala och demokratiska krafter inom unionen, såväl parlamentariskt som utomparlamentariskt. Vårt mål är att ersätta EU:s odemokratiska beslutsformer och fördragsfästa kapitalism med en alleuropeisk samverkan grundad på demokratiska principer. Det kräver att EU upplöses. En viktig del i en sådan process kan vara att länder väljer att lämna unionen. Det är ett av skälen till att Vänsterpartiet arbetar för ett svenskt utträde ur EU.

En självständig utrikespolitik för internationell solidaritet

Det är av yttersta vikt att det militära systemet underställs demokratisk kontroll. En grundbult i en sådan kontroll är den allmänna värnplikten. Allmän värnplikt måste gälla såväl kvinnor som män. Pliktlagen ska även i fortsättningen ge möjlighet till såväl militär som civil tjänstgöring.

Vänsterpartiet arbetar för militäralliansernas upplösning, ett totalt internationellt förbud mot alla former av massförstörelsevapen och för allmän avrustning. Svensk vapenexport ska avvecklas.

Sverige ska föra en självständig utrikespolitik där demokrati, respekt för folkrätten och de mänskliga rättigheterna, hållbar utveckling, kvinnors frigörelse och internationell solidaritet är vägledande. Det förutsätter att Sverige vågar utmana USA, EU och det internationella kapitalets maktanspråk.

Sverige ska föra en human asyl- och flyktingpolitik där varje asylsökande garanteras rätten till individuell prövning under värdiga omständigheter och kriterierna för flyktingstatus-är generösa.

Internationellt bistånd ska ges till fattiga länder utan egennyttiga förbehåll. Sverige ska verka för en internationell skuldavskrivning som ger fattiga länder möjlighet att utvecklas på egna villkor. Frihandel förutsätter likvärdiga villkor. En rättvis handelspolitik, som motverkar dagens ojämlika förhållanden på världsmarknaden, måste utvecklas. Sverige ska verka för en skatt på internationella valutatransaktioner för att motverka skadlig spekulation och stabilisera världsekonomin. Intäkterna ska användas för att minska fattigdom och miljöförstöring.

Hållbar utveckling och rättvis fördelning

Miljöproblemen är i grunden samhälleliga och strukturella problem som kräver politiska lösningar. För att motverka den kapitalistiska ekonomins kortsiktiga avkastningskrav och jakt på marknadsandelar krävs en kraftfull lagstiftning, ekonomiska styrmedel, långsiktig samhällsplanering, klimatinvesteringar och en miljöinriktad näringspolitik. Genom politiska beslut och gemensamt ansvarstagande skapas också förutsättningar för varje individs möjlighet att bidra till en hållbar utveckling.

All djurhållning ska utgå från att djur är kännande varelser och ge ett gott liv och möjlighet till ett naturligt beteende. Långa djurtransporter, så kallade djurfabriker samt pälsindustrin ska avvecklas och onödiga djurförsök avskaffas.

Dagens produktion och konsumtion av kött måste ersättas av en mer energieffektiv livsmedelsproduktion och -konsumtion byggd på en större andel vegetabilier.

Miljöpolitiken ska inriktas på att minimera uttaget av icke förnyelsebara resurser, minskad energikonsumtion, begränsning av miljöskadliga utsläpp, skydd av den biologiska mångfalden och skapandet av ett ekologiskt hållbart jordbruk.

Utsläppen till Östersjön och andra hav från jordbruk, avlopp och transporter kan och måste minskas genom lagstiftning och internationella överenskommelser.

Ett viktigt område för stora förändringar och nytänkande är transportsektorn. Här krävs en rad åtgärder i form av minskad användning av fossila bränslen, överflyttning av gods- och persontransporter till spårbunden kollektivtrafik, förbättrad och effektivare teknik och framtagande av nya förnyelsebara bränslen.

Miljöintressen kan komma i konflikt med andra intressen, men som i all politik måste då olika intressen vägas mot varandra. Men de långsiktiga miljöhänsynen måste vara överordnade i den meningen att ett globalt ekologiskt sammanbrott aldrig kan vara ett pris värt att betala.

Välfärd för alla

Det är genom arbetarrörelsens och kvinnorörelsens kamp för sina intressen som den generella välfärdsmodellen, en välfärd för alla, har vuxit fram i Sverige och Norden. Genom en aktiv arbetsmarknadspolitik med full sysselsättning/arbete åt alla som överordnat mål och progressiv beskattning av medborgare och företag har en omfattande offentlig sektor kunnat byggas. Den generella välfärden har varit och är av avgörande betydelse för kvinnors arbete och självförsörjning. Att alla medborgare omfattas av systemet har inneburit frigörelse från de rikas välvilja, välgörenhet och fattigvård.

En gemensam och solidariskt finansierad sektor grundad på principen ”av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov” utjämnar orättvisor mellan klasser och mellan kvinnor och män. En mer rättvis fördelning av inkomster och levnadsbetingelser mellan olika grupper av yrkesverksamma och mellan de yrkesverksamma och dem som står utanför arbetsmarknaden blir möjlig.

Den generella modellens socialförsäkringssystem bygger på individens rättigheter och skyldigheter. Socialförsäkringen ersätter för inkomstbortfall med en angiven lägsta nivå vid sjukdom, arbetslöshet och föräldraledighet. Det betyder att de flesta omfattas och gynnas av systemet. Därmed skapas en solidaritet även hos samhällets mellanskikt.

Produktionen av välfärdstjänster i offentlig regi bygger på att alla, oavsett inkomst, ska kunna ha tillgång till kvalificerad samhällsservice. Den ska styras och utvecklas demokratiskt med utgångspunkten att människor är medborgare i ett samhälle, inte kunder på en marknad.

Skattesystemet utformas så att finansieringen av den offentliga verksamheten tryggas på lång sikt. Skatterna ska hjälpa till att utjämna inkomst- och förmögenhetsklyftor, motverka

konjunktursvängningar och vara verktyg i omställningen till ett miljömässigt hållbart samhälle.

Förskola, skola, utbildning, forskning, omsorg, vård, bostäder, kollektivtrafik och kultur är centrala ansvarsområden för den offentliga sektorn. Verksamheterna ska formas av en politik inriktad på demokratisering, jämställdhet, solidaritet och ekologiskt hållbar utveckling och med ett ökat inflytande från såväl personal som brukare.

Behoven, inte betalningsförmågan är avgörande. Privatiseringar och entreprenader är ett allvarligt hot mot den offentliga sektorns grundidé.

Makt över arbetet

Makten över arbetet är nyckeln till makten över samhällsutvecklingen. Arbete är en mänsklig rättighet och en samhällelig nödvändighet. Arbetslöshet, otrygga anställningar, dåliga arbetsmiljöer, långtidssjukskrivningar, brist på inflytande över arbetet och försvagning av de fackliga organisationerna betyder ökad maktlöshet och växande motsättningar i samhället. En arbetstidsförkortning till sex timmars arbetsdag med bibehållen lön är en maktfråga för arbetarklassen och kvinnorna. Den ojämlika fördelningen av arbetstid och inkomster kan utjämnas och det obetalda arbetet fördelas mer rättvist.

Strejk och hot om strejk är de arbetandes effektivaste verktyg i kampen för bättre löner och arbetsvillkor och deras enda möjlighet att utmana den makt som arbetsgivaren har i kraft av sitt ägande. Därför måste konflikträtten försvaras mot alla försök till inskränkningar och försvagningar. Samordnade avtalsförhandlingar med centrala avtal förhindrar att arbetsgivarna spelar ut olika löntagargrupper mot varandra och motverkar lönediskriminering av kvinnor.

Kollektivavtalen är en ovärderlig tillgång för den fackliga rörelsen i motsats till individuella avtal och lagstadgade minimilöner, som stärker arbetsgiversidan på bekostnad de arbetande. Det ligger ett stort värde i att klasskampens framgångar garanteras i avtal i stället för i lag. Medlemmarnas reella inflytande över avtalskraven och de överenskommelser som sluts stärker de fackliga organisationernas legitimitet. Det motiverar fler att ansluta sig, vilket stärker facket och de arbetandes ställning än mer.

Arbetsrättslagstiftningens uppgift är att garantera rätten och möjligheten att sluta kollektivavtal och utgöra det golv utifrån vilket avtalsförbättringar kan nås. Den ersätter inte kollektivavtalen men ger de arbetande möjlighet att tillkämpa sig inflytande och rättigheter som arbetsgivarna aldrig skulle ha gett dem frivilligt.

En förstärkt arbetsrätt innebär tryggare anställningar och en starkare ställning för kollektivavtalen. Politiska beslut kan underlätta för en lönebildning som minskar ojämlikheten mellan klasser och mellan könen och garanterar lika lön för likvärdigt arbete.

Ökade statliga resurser ska ges till arbetsmiljöforskningen. Det fackliga inflytandet över arbetsmiljön får inte ifrågasättas.

En fackföreningsrörelse som för en solidarisk lönepolitik och mobiliserar och kämpar för grupper med en svag position på arbetsmarknaden, stärker sin och alla arbetandes positioner i förhållande till arbetsgivarna. Som part på arbetsmarknaden har fackföreningarna ansvar för den lönediskriminering som fortfarande finns i kollektivavtalen. Här gäller det att gå från ord till handling. De lokala fackliga rättigheterna bör stärkas genom ökat inslag av vetorätt och tolkningsföreträde.

Nationellt träffade centrala kollektivavtal ska gälla även för arbetskraft som tillhandahålls genom utländska entreprenader och bolag eller bemanningsföretag. Företagen ska avkrävas ansvar och skadestånd för svartarbete. Papperslösa ska inte riskera att kastas ut ur Sverige när de avslöjar missförhållanden.

Fackföreningsinternationalerna bör ställa gemensamma krav på de verksamheter som konkurrerar över nationalstatsgränserna.

De fackliga organisationerna ska vara självständiga i förhållande till företagen, staten och de politiska partierna, men att stödja och samverka med den fackliga rörelsen i Sverige och internationellt är viktigt för Vänsterpartiet.

Gemensamt ägande och ekonomisk demokrati

Kapitalets makt måste brytas för att demokratin ska kunna fördjupas och breddas. Ur ett medborgarperspektiv är det samhälleliga ägandet avgörande. Genom kommunalt och statligt ägande ges de demokratiskt valda församlingarna ett övergripande ansvar för produktion av varor och tjänster. Därmed blir det möjligt att låta samhällsnyttan styra verksamheten. Ett ökat gemensamt ägande ger större möjlighet att styra produktions- och konsumtionsmönster mot ett mer ekologiskt och socialt hållbart samhälle. För dem som arbetar i företagen är den lokala makten viktigast, t.ex. i arbetarägda, kooperativa företag där företagsledningen väljs demokratiskt och riktlinjer för verksamheten beslutas gemensamt. Ett tredje demokratiskt perspektiv är konsumenternas. Såväl den klassiska konsumentkooperationen som senare tiders brukarförvaltning i olika kommunala verksamheter är exempel på denna form av gemensamt ägande.

De gemensamt ägda företagens andel av ekonomin ska öka. Arbetarägande och konsumentkooperation ska stimuleras genom lagstiftning och skattepolitik.

Offentligt ägda företag är nödvändiga verktyg för att ta till vara samhällsintresset på en kapitalistisk marknad, men bolagisering får inte användas för att anpassa den offentliga sektorn till det privata näringslivet eller för att bana vägen för privatiseringar.

Samhällsägda företag ska ha en demokratiskt beslutad ägarstrategi där samhällsnyttan och medborgarnas bästa står i centrum. Företag ska drivas ekonomiskt effektivt, men utan att kortsiktiga avkastningskrav motverkar företagets uppgift. Särskilt viktigt är ett starkt samhälleligt ägande inom transportsystem, kommunikationer och övrig infrastruktur, finansiell sektor, bostadsproduktion, energiförsörjning och av strategiska naturtillgångar. Samhällsägda företag ska vara föredömen när det gäller de anställdas deltagande i företagets förvaltning och ledning. Patriarkala strukturer ska aktivt brytas ned. Vinstgivande företag som lägger ner sin verksamhet för att söka än ännu större vinst någon annanstans kan inte tillåtas smita från de långsiktiga sociala och ekonomiska effekter sådana beslut får. De anställda måste få veto vid förhandlingarna och garanteras rimliga ersättningar samt möjlighet att ta över verksamheten.

Regionalpolitiken ska minska klyftorna. Utvecklingen av regionerna måste ske i samverkan. Detta kräver ekonomisk planering som tar hänsyn till allas rätt till arbete, utbildning och social välfärd i landets alla delar.

Genom pensionsfonderna ägs redan i dag en betydande del av företagen formellt av de anställda. Detta kapital bör utnyttjas för att motverka spekulation, utveckla näringslivet och stärka de arbetandes ställning, såväl på ett samhälleligt plan som i de enskilda företagen. Samhällsfonder och löntagarfonder ska användas för att stärka de arbetandes makt och det samhälleliga inflytandet över produktion och kreditförsörjning.

Det socialistiska målet och vägarna dit

Socialismen är förverkligandet av ett ekonomiskt och politiskt demokratiskt system. Det socialistiska målet är människans frigörelse.

En socialistisk ekonomi är ett i grunden annorlunda system än dagens. Det socialistiska samhället kan innefatta olika gemensamma ägandeformer men även privata företag. Ägandet

av produktionsmedlen ersätts av gemensam förvaltning och utveckling av gemensamma resurser och de arbetandes fria sammanslutning. Den vinst som skapas i de enskilda företagen möjliggörs genom människors arbete i hela ekonomin och ska därför bidra till hela samhällets behov.

En demokratiserad ekonomi gör det möjligt att långsiktigt hushålla med naturens resurser. Produktionen kan lättare inriktas på det som är nödvändigt och önskvärt, i stället för det som ger störst och snabbast vinst. De krav som ett långsiktigt hållbart samhälle ställer kan göras till styrande för näringslivets och hela ekonomins utveckling.

Vänsterns vägar

Historiska förutsättningar, framtida möjligheter

Vi formar själva vår historia, men vi gör det inte utifrån förhållanden som vi själva väljer. Det socialistiska samhället innebär inte historiens slut eller att alla konflikter och missförhållanden försvinner. Vad det handlar om är att vi människor, genom att bryta de strukturer som sorterar och förtrycker oss, erövrar möjligheten att utveckla ett solidariskt samhälle.

Mitt i dagens kapitalism växer förutsättningarna för morgondagens socialism. Ekonomins olika delar blir mer och mer beroende av varandra. Behovet av att öka de arbetandes kontroll över sitt eget arbete växer liksom behovet av en övergripande demokratisk samordning av ekonomin, men den nödvändiga moderniseringen hindras av de kapitalistiska ägarförhållandena. Denna motsättning skapar utrymme för en utveckling i socialistisk riktning.

Många har försökt konstruera framtida idealsamhällen. Planer för ett samhälle kännetecknat av förnuft och frihet har dragits upp, men i konfrontation med historiska omständigheter har de i stället blivit till fängelseritningar. Av detta har vänstern dragit viktiga lärdomar.

Demokratin och friheten måste ständigt försvaras, återerövrats och utövas. Endast den socialism som bärs upp av folkflertalets aktiva stöd och som förmår anpassa sig till ständigt nya förhållanden har förutsättningar att överleva.

Sedan grundandet 1917 är Vänsterpartiet en del av den svenska arbetarrörelsen och det partipolitiska uttrycket för vänstern i Sverige. Partiets uppgift är att organisera människor som vill verka för en radikal socialistisk och feministisk politik.

Det parlamentariska arbetet får aldrig isoleras från det utomparlamentariska. Det är styrkeförhållandena i samhället som sätter ramarna för vad som är möjligt att uppnå parlamentariskt. Ett brett folkligt engagemang och människors aktiva deltagande är en förutsättning. Vänsterpartiet verkar för enhet och samverkan mellan alla demokratiska vänsterkrafter, såväl parlamentariskt som utomparlamentariskt.

En socialistisk samhällsutveckling är otänkbar utan styrkan i en välorganiserad arbetarklass. Den fackliga rörelsen är strategiskt viktig eftersom den organiserar arbetarklassen i dess roll av kapitalets huvudmotståndare. Inget vänsterparti kan i längden förbli en politisk kraft av betydelse utan förankring i det fackliga arbetet.

Makt och medvetande

För att kunna förändra samhället måste vi förstå hur det fungerar – och vi kan bara förstå det genom att försöka förändra det.

Ett samhälles dominerande idéer bestäms av de rådande maktförhållandena. Kulturen är en bärande del i ideologiproduktionen och samtidigt en arena för kritiskt ifrågasättande och demokratisk kamp. Kulturellt skapande i alla dess former, frigjort från kommersiell och statlig kontroll, är både ett mål i sig och ett verktyg för att förstå och förändra samhället och för att utmana det borgerliga tankemonopolet.

Strategiska huvudlinjer

Fördjupa demokratin och utveckla det folkliga deltagandet

Stärk arbetarklassens ställning

Stärk kvinnors ställning

Förverkliga en ekologiskt hållbar utveckling

Bygg ut välfärden och den offentliga sektorn

Stärk den internationella solidariteten

Bygg bostäder och boendemiljöer för mångfald och jämställdhet

Försvara grundläggande fri- och rättigheter